

ערכים כדרך חיים

מה גורם לצעיר ישראלי להקדיש את חייו ופעילותו למען החדרת האידיאולוגיה, הערכים והקהילתיות בבני נוער? יניב קקון, רכז החינוך הבלתי פורמאלי הנוער במכון לחינוך דמוקרטי, עושה את זה יום יום, ואף הפך את משנת חייו לספר ולתערוכה

ניצן קידר

ולקשרים חברתיים. היתרונות המרכזיים באורח חיים כזה הוא שחוויתי המון אנשים ולמדתי שלא חשוב כמה מפואר הלווי או הבניין וכמה מעליות יש בו... למדתי שחשוב כמה רחבה החצר וכמה היא מלאה לאורך היום בילדים שמשחקים בחוץ, כמה חשוב להיות מסוגל להשאיר דלת פתוחה ומפתח במקרה של אובדן אצל השכנים בלי חשש, למדתי כמה חשוב דיאלוג בין שכנים וכמה גדלים בריא יותר כאשר כל הריחות, הטעמים והצורות מתערבבים. הניסיון הראשון המשמעותי שלי כמוכיל חברתי וקהילתי היה כאשר רכז השבט שלנו בשבט דותן, צופי אשדוד נאלץ לעזוב באמצע השנה והוצאתי את השבט לטויל פסח. הייתי אז בן 17 בלבד. זו חוויה עצומה להוביל 200 ילדים ונערים. הבנתי אז כי קידום אישי אינו מגיע על חשבון קידום קבוצתי/חברתי וכי אלמנטים אלו צועדים יחד. עברתי דרך שנת שירות עם טובים מחברי, שירות קרבי בגבעתי (סיום שירות כסמ"פ),

כרכו הדרכה בתנועת הצופים עסקתי בעיקר בתהליכי בניה ושינוי בעיירות פיתוח כל הדרום. בהמשך, קיבלתי על עצמי את תפקיד רכז תנועות הנוער באשדוד, מי שמינה אותי לתפקיד היה ד"ר יחיאל לסרי, ראש העיר של העיר. חשוב לציין כי האתגר המרכזי בשולחן תנועות הנוער הייתה ההטרוגניות שלו: חרדים, חילונים, דתיים לאומיים, שמאל וימין. כולם. בניית הדיאלוג

המשותף ומעגלי השיחה היו המשימות המרכזיות שלי. לשמחתי כל התנועות מקיימות שיח מתמשך בניהן למרות המעבר שלי למכון לחינוך דמוקרטי. התנועות באשדוד מבינות כי רק יחד יעמוד כוחנו מול הקשיים בחוץ. כיום בתפקידי במכון לחינוך דמוקרטי, קיבלתי את המנדט והיכולת להפיץ אמירה זו ברחבי הארץ ואנו פועלים תחת כותרת המודל "יחד בונים חברה" העוסק ביצירת הקשרים והחיבורים לכדי "עיר חינוך" ברגש על החינוך הבלתי פורמאלי.

אתה עובד עם בני הנוער. לא פשוט לקחת אחריות כזו, במיוחד שיש תאוריות וסטיגמות לא מעטות על הצעירים הישראלים.

"שגורה בפנינו האמירה כי הנוער הוא העתיד. אמירה זו, ועוד רבות כמותה, מסנוורת אותנו באי-דיוק שבה, שכן אין עתיד בלי הווה. לכן אין להמתין עד שעולם

המבוגרים ייתן לנוער את המושכות, שכן נוער היוצר הווה אחר, הוא נוער שינהיג עתיד אחר. יש מיליונים המשוועים לרשת ביטחון פיזית, אישית וחברתית, יש מיליונים המחכים לשינוי. עלינו, כמחנכים, מוטלת האחריות להנהיג הווה אחר, חברה חדשה".

"חברה שלא תדע ללכת בדרך השותפות - תאבד"

לאן, נעלמו כל הערכים הללו שאתה מאמין בהם? למה שכחנו אותם?

"חשוב לי להדגיש כי רבים עומסים את עמם וחברתם עלי שכם וצועדים במסע להחזרת האיזון והשפיות ולכן אין להגדיר את הערכים ככאלה שנעלמו או ככאלה ששכחנו. עם זאת, התחושה הרווחת כיום היא כי הגשמה עצמית היא המטרה היחידה. בפועל, הגשמה זו מקדשת את עצמה על חשבון מחויבות חברתית, והאני עוסק בפיתוח עצמו לשם עצמו. הבלבול שנוצר עקב כך מביא את ההגשמה העצמית אל הביטויים החומרניים ביותר שלה. אורחים ומנהיגים בונים את עמוד השדרה הערכי שלהם על בסיס תועלת אישית, תוך התנערות מאחריות חברתית. כך נעלמת תחושת השייכות והקהילתיות המשמעותית כל-כך לעיצוב החברה וייצובה, על הפרטים שבתוכה. קיימת דרך המאפשרת את התפתחות הפרטים בתוך חברה יוצרת, מאמינה. זוהי דרך שבה ניתן לפרטים מקום ראוי, מתחשב ורב-תרבותי, שבה מתבוננים ומבחינים באדם ובסיפור חייו, שבה רואים אותו כמטרה ולא כאמצעי ושבה הוא חש רצוי ונאהב. כחלק מאותה הדרך, יש כמובן מקום לפיתוח העצמי, אך תמיד כחלק מתמונה רחבה יותר - רכישת השכלה למען מימושה בחברה והרחבת הדעת למען חידוד האמת הפנימית והעמקתה. אדם המוצא את הדרך למימוש עצמי בהקשרים הללו, חווה תחושת סיפוק בינו לבין עצמו ובינו לבין הסובב אותו, ומוצא את המקור לחדוות היצירה. כאשר מסתיים שלב אחד, עליו לתור אחר השאלה הבאה שניטעה בו. ולשם כך עליו להיות קשוב לעצמו ולעולם. ראשית, הדרך נמצאת בתהליך החינוכי רווי הבחירות המתרחש עם בני הנוער - בכיתת הלימוד, בתנועת הנוער או במתנס. המשכה בדוגמא אישית. לדעתי, לא ניתן לחנך לשותפות, לקהילתיות ולאקטיביות בלי לנקוט ערכים אלה כדרך חיים".

אז מה בעצם צריכים לעשות המחנכים בדור הנוכחי למען המטרות עליהן אתה מדבר?

"תפקיד המחנך בעת הזו הוא אפוא להיות הסכר העומד בפני גלות ערכית ורוחנית זו, להיות מגן החברה מפני התפרקות וניכור. אדגיש את שלושת עקרונות הפעילות החינוכית, העומדים לפתחנו, ומזמנים חשיבה מורכבת וקשת פתרונות הנותנים דרוור ליצירתיות. בכדי לנהל דיבור של שותפות זקוק האדם לתחושת הביטחון וההבנה כי דואגים לו, שהוא לא צריך להיאבק למען דיור ראוי, מקום עבודה, חינוך פורמאלי ובלתי פורמאלי המכבד אותו ואת צרכיו, מערכת בריאות וטיפול פיזי ונפשי, תרבות ואומנות המקיפים אותו ומרחיבים את דעתו. שכן, אם אדם צריך להיאבק בכדי להשיג את אלו, הוא נאבק תמיד בחבריו בני האדם ואם כל אלו בחזקת יש אצל האדם והחינוך הוא חינוך ראוי, האדם יפנה את כוחותיו אל המקום בו הפרטי והכללי נפגשים. בחברה הישראלית היום, ישנם כאלה שיש להם הכול ובוחרים בחומות של בדלנות והגשמה עצמית בלבד. וכאלו שאין להם כל צרכם אך הם בוחרים בחיי שותפות מלאים. חברה שלא תדע ללכת בדרך השותפות תאבד בראי ההיסטוריה. מעבר לכך, זוהי חברה שאין בה אלוהים.

"יחד בונים חברה"

במקביל, לדרך החיים הפך אותה קקון גם לאומנות.

הוא כתב ספר, שנקרא "שכונה" והציג תערוכה מיצירותיו, שגם הן נסוכו סביב הדיאלוג החברתי שמנסה קקון להוביל.

איך משתלבים הספר והתערוכה מבחינתך בתמונה הכוללת?

"הספר הוא תמצית האידיאולוגיה והאוטוביוגרפיה האישית שלי ובהרחבה של התפתחות היחיד בתוך חברה, תוך קיום דיאלוג תמידי בניהם. הספר איננו ספר שירה מן השורה, הוא מסמך רעיוני המשלב שירים ונשען על עקרונות חשיבה קהילתית ומתאר מצב בו האיזון החברתי חוזר וזאת דרך הפיכת הנורמות המקובלות לכאלה אשר בהן עשיית הטוב, הקהילתיות והשותפות מהווים ערכים מקובלים שאינם שמורים לפראירים. הספר עוסק בשיח של האדם עם המשפחה, השכונה, הקהילה, הסביבה, אלוהים ועצמו ומנהל דיאלוג תמידי עם החברה במאבק ב"לא כלום", וב"לחיות את הרגע", כפי שמוכר ברשימה החותמת את הספר. הספר והתערוכה הינם בבחינת המדיום הוא המסר, כלומר, הוא מעשה קהילתי שלם המאגד סביבו 20 אמנים/ות בני אשדוד (עיר ילדותי), המתכתבים/ות עם השירים וזה עם זה ומביאים אל קהל הקוראים שיח חברתי מגוון ומרתק. הספר והתערוכה הם חלק מתמונה גדולה, חלק מתפיסת עולם שעיקרה הם דיאלוג וקהילה- תהליך אשר במהלכו נכתב ספר, נוצרו יצירות, הולחנו מילים, אך בעיקר נרקמו יחסים בין בני אדם שהובילו ליצירה המשותפת. הספר והתערוכה משלימים האחד את השנייה. גם ההוצאה בה יצא הספר לאור, הוצאת ספרי עיתון 77, ש רואה את תפקידה בצורך לשנות את האווירה התרבותית והחברתית שמסביב, מתוך תפיסה שספרות וסופרים יכולים להשפיע על החברה ולחנך אותה לערכים מוסריים יותר וכן להשפיע על הקוראים בגיבוש השקפת עולמם".

לאן אתה ממשיך הלאה עם הרעיונות והאידיאולוגיה? יש סיכוי לשנות אולי גם את המבוגרים יותר?

"במקביל ללימודים אני חלק מצוות המכון לחינוך דמוקרטי ומרכז את נושא החינוך הדמוקרטי הבלתי פורמאלי ותנועות הנוער במכון - במסגרת מיום הנקרא - "יחד בונים חברה". במכון לחינוך דמוקרטי, העבודה היא מול עולם המבוגרים כגורם המוביל שינוי בערים, יישובים, מועצות אזוריות ומקומיות. כאשר מוקד העשייה הוא מלאכת החיבורים הקהילתית, עירוב כלל הצבעים הפועלים בישוב למען התושב (ילד, נער ומבוגר) אשר נמצא במרכז העשייה. אני מתכוון להמשיך והנהיג ולהרחיב את מעגלי ההשפעה ההדדית. בכל מקום בו ידרש הדבר והבמה והמקום יאפשרו זאת. אסיים באמירה קצרה אחרונה, דמו בנפשכם שכל מה שדיברתי עליו הוא עצי פרי, אנחנו הנוטעים נהנה מיופיים, כרי המזל עוד יזכו לשבת בצילם, אך הילדים במשפחה, בשבט הגדול הזה, יזכו לאכול מהפירות".

קחו סיכון

העז, נערי, קח סיכון, התלבט ונסה רגושים. קחי סיכון, נערה, קחי סיכון, לפרור מאליו התפחשי.

אם לא ננסה איך נדע? כשלוך רק מחיר של גלוי. כדי לחוש אדמה פוערת, יש לצרף מגעים של שנוי.

נפילות, בכל עתיד שנבחר, זהו חק הפלים השלובים. רק לא להיות הדור שנוהר, לבחר בסכני כי רק ככה עפים.

*מתוך "שכונה", ספרו של יניב קקון